

ATEITIES KELIU

Scheinfeld'as, 1947 · IV · 12 Nr. 2

J. L. Navickas

GROŽINĖS LITERATŪROS DVASIA

Kaip kiekvieną mokslo bei meno šaką, taip lygiai ir grožinė literatūra, turi savo uždavinį. Grožinės literatūros tikslas - siekti grožio. Ji (literatūra) neturi pasitenkinti vien forminiais bei estetiniais dalykais, bet turi (kartu ir privalo) būti reikšminga - cirkuliuoti gyvenimo ritmą, atsieiti gyventi laiko rūpesčiais ir viltimis. Dailioji literatūra privalo atspindėti, lyg veidrodis, gyvenimą tokį, kokį mes matome, kokį pergyvename ir koks jis, mūsų nuomone, turėtų būti (kokio mes ilginės). Ji negali būti palenkiamą jokiai kitam tikslui, nes tuomet būtų pažeistas jos savarankiškumas. Joje negali būti ir ideologinės apologijos, o turi joje sruventi iš žmogiško pergyvenimo atskleista tikrovė. Taigi grožinė literatūra negali būti ir ideologinės kovos priemonė, nes tai neišplaukia iš grožinio elemento. Vadinasi, ideologinė literatūra visada bus netikra. Tačiau idėjinė ji turi būti visuomet, nes kiekviena žmogiška tikrovė savo centre turi idėją. Gi iš kitos pusės ta tikrovė, būdama pergyventa, į grožinę literatūrą įneša idėjiškumą. Ideologinę literatūrą (tezinę) reikia laikyti netikra dėlto, kad čia yra apriorinė pažiūra į tikrovę. O tikroji grožinė literatūra, tikri grožiniai kūriniai, turi būti išaugę iš asmens, iš jo atitinkamų pergyvenimų. Pavyzdžiui, F. Sillanpää kuriniuose spindi ateistinis gyvybės amžinumas, bet mūsų pačių praeinanumas. O jis (Sillanpää) vis dėl to nemeta jokios tezės (sakysim, kad Dievo nėra), jis tuo būdu savo kurinius išlaiko kaip pergyvenimo atspindį.

Kiekvienas grožinės literatūros kūrinys yra daugiau ar mažiau meniškas. Taigi kyla klausimas, nuo ko pareina veikalo meninė vertė? Atsakant šį klausimą reikia būti konsekventišku.

Visų pirma reikia išsiaiškinti, kas sudaro meninį kūrinį. Jį sudaro turinys ir forma. Turinys yra žmogiškas dalykų pergyvenimas, o kūrinio forma yra šio pergyvenimo apipavidalinimas (atseit įforminimas). Turinys ir forma nėra skirtingi dalykai, bet meno kūrinio konstituciniai momentai, kitaip tariant, meno kūrinio sudaromosios dalys, kurios yra vieningos ir reiškiasi viena per antrą. Todel meno kūriniai gali būti vertinami (ir privalu taip daryti) tik žvelgiant į šią dviejų dalykų vieningumą, o ne žiūrint vienpusiškai turinio ir antraip - formas.

Daug kas suklysta, laikydamas turiniu aprašomąjį dalyką. Tikrasis turinys yra daugiau negu aprašomas daiktas, bet to daikto žmogiškasis pergyvenimas. Taip pat ir forma nėra tik įvairūs tropai, figūros, palyginimai, rimas, ritmas, bet vidinio pergyvenimo išpūdžių suliejimas, pagal daiktų ir sąvokų panašumą. Tik aiškiai suvoktas vidinis pergyvenimas savaimingai išsina formos išraiška. Ta išraiška būna, tiesa, žodinė, bet jos pats subtilusis pagrindas yra vidinis daiktų sąryšių pergyvenimas. Todel ir žodinė išraiška yra tik derivatyvinė (antrinė) formos prasmė. Turiniui būti suteikia vidinis kūrėjo pergyvenimas. Turinys nėra turiniu, kai jis būna tik išorinių išpūdžių maišatimi, kuri kartais būna apsurdiška. Tiesa, ir tikras turinys nėra pati tikrovė, bet kūrėjo pergyvenimas. Apskritai tariant, turinys ir forma yra žmogiškasis pergyvenimas formoje. Šis dalykas ir yra tikrasis meno kūrinys.

Tačiau dabar kyla kitas klausimas: kur šiame kūrinyje rasime grožį? - Jį nerasime nei formoje, nei turinyje, o turinio ir formos riboje, jų

bendroje harmonijoje. Ir ne kitur, nes forma išauga iš vidutinio būtinumo ir iš pačio turinio.

Yra sakoma, kad rašytojai ir poetai ieško kartais žodžių - gražių žodžių. Tuo būdu ir menas yra tam tikra kombinacija. Tačiau taip nėra. Kurėjas, ieškodamas žodžių, kaip tik ir skverbiasi giliau į dalyką, norėdamas jį aiškiau pagauti ir tuo pačiu jį pilniau pergyvena. O tada kurėjas savaimingai randa ir žodį. Taigi, žodis - gražus žodis - kyla iš pergyvenimo. Sakysiu, gali eilėraštis būti prisėtas tropų, figūrų ir kt.; bet jei jie (tos priemonės) bus lengvabūdiškai sudėlioti, o ne kyla iš vidinės misterijos, tai nereiškia, kad eilėraštis bus gražus. Taigi, grožis yra ne žodžių intencijoje, bet formos adekvatume (atitikime) turiniui - meninėje tiesoje. Ši meninė tiesa yra skirtinga mokslinei tiesai, ko neskyrė natūralizmas, darėdas klaidą. Meninė ir mokslinė tiesa yra skirtingi dalykai. Mokslinė tiesa yra atskleidimas tikrovės, faktiškumo, kitaip tariant, mokslinė tiesa yra fakto tiesa. Meninė tiesa yra atskleidimas tikrovės, kurią pergyvena žmogus, kitap tariant, ši tiesa yra prasmės tiesa. Fakto tiesa atskleidžia kas kuo yra savyje, o meninė tiesa yra tai, kas vyksta ryšyje su kitu (su žmogumi). Meninė tiesa, būdama prasmės tiesa, kartu yra ir idėjinė tiesa arba pasaulėžiūrinė tiesa, kurią vadovaujasi kurėjas, duodamas ne tezę, o pergyvenimą. Taigi, pergyvenimą paduoda teistas, neskelbdamas tezės, nors jam Dievo neigimas yra tuščias nihilizmas, lygiai pergyvenimą paduoda ateistas, kuriam nieko nėra ir Dievas tik preologinis (primityvus) prietaisas. Jie abu lygūs meninėj tiesoj, lygūs, kai ideologinė tezė atmesta, o duodamas vien pergyvenimas. Vienas duoda pergyvenimą vienoki, nes jam Dievas buvo, o kitas paduoda pergyvenimą kitoki, nes jam nieko nebuvo. Vadinausi, čia esama skirtumo: filosofinė tiesa, kuri duoda bendrą būties struktūrą ir meninė tiesa, kuri yra konkreti pergyvenimo tikrovė. Filosofinėj tiesoj jie skiriasi, nes vienas teigia, kad jis kilęs iš Būties ir Būčiai skirtas, o kitas, kad jis yra tik biologinio pertekėjimo grandinėje, pats savyje slepiąs mirtį. Metafiziniu požiūriu yra teisingas tik vienas, nes tiesa yra viena, o psichologiniu požiūriu jie yra lygūs, nes abu vienodai apsprendžia vidinį pergyvenimo momentą. Lygiai teisingi savo kūriniais F. Šillanpää, kuriuose spindi ateistinis gyvybės amžinumas ir žmogaus pereinamumas, lygiai teisingi Paul Claudel, kurio kūriniais tyvuliuoja dieviškos šviesos radimo džiaugsmas. Taigi, meninės kūrybos uždavys - atskleisti betarpiškai žmogišką pergyvenimą. Ši pati meninės tiesos tikrovė yra nei teisinga, nei neteisinga, nes ji pereina nuo žmogaus individualinio pergyvenimo. Tikra yra ateistinė literatūra ne kaip įrodymas, kad Dievo nėra, bet kaip pergyvenimas žmogaus, kuriam nieko nebuvo. Taip lygiai teisinga teistinė literatūra, kuri yra ne kaip įrodymas, kad Dievas yra, bet kaip pergyvenimas žmogaus, kuris tikėjo. Todėl ir tenka paisyti dėsnių "menas menui", kuriame spindi nežūstanti amžina grožio versmė.

J. N a v i c k a s

N E R I M A S

Šiandie naktis su pagieža ir nykiai užia,
 Pageltusius lapus ir žiedus nešdama erdve...
 O aš jaučiu, kad kažin kas ateis apdengęs veidą nerimu
 ir vieną su liūdais sapnais paliks mane.

Tuomet sapnuosiu ilgas valandas, sukniubusią prie kelio varpinę
 Ir besidaužančius erdvynuose paukščius piktus,
 Kurių kinius šauksmus laukų platybėmis nuneš pavargęs vėjas,
 Lėtai siūbuodamas, su liūdesiu ir nerimu apsunkusius sparnus.

Paskui nuslinksiu praeitin į vieną vakarą,
 Kuriam aš palikau visus džiaugsmus...
 Tenai išeisiu įsisupęs į skurdžius rūkus lyg elgeta,
 Tikėdamas užmiršti naktį ir paukščius piktus.

Bet aš žinau, kad kažin kas ateis apdengęs veidą nerimu,
 Su paukščiais skrendančiais pamėlusia erdve
 Ir rankom didelėm man veidą apkabinęs glostys,
 Ir vieną amžinoj naktį paliks mane.

Valerijus G r a ž u l i s.

V I E N E R I D A R B O M E T A I S C H E I N F E L D O

M O K S L E I V I Ų A T E I T I N I N K Ų

K U O P O S

Š. m. gegužės mėn. 30-ją dieną suėjo vieneri metai nuo to laiko, kai įvyko Scheinfeldo Šalkauskio vardo at-kų kuopos steigiamasis susirinkimas. Šia proga tenka peržvelgti bendrais bruožais vienerius darbo metus ir tas aplinkybes, kurioms esant įsisteigė Scheinfeldo moksleivių ateitininkų kuopa.

Mintis suorganizuoti Scheinfeldo moksleivių ateitininkų kuopą siekia 1945 - 46 m. žiemos tarpsnį, kada Scheinfeldo gimnazija buvo Regensburgo mieste. Tenka paminėti, kad pirmaisiais pionieriais kuopos steigime buvo dartinis mūsų dvasios vadas kun. Dzegoraitis, studentas Albinas Gražulis (tuomet VIII-sios klasės mokinys), ir buvęs mūsų kuopos pirmininkas Algimantas Vedeckas. Pirmasis bandymas suorganizuoti ateitininkų kuopą Regensburge nepavyko, nes viešojoji opinija buvo tam nepalanki, bet svarbiausiu dalyku buvo tai, kad ateitininkų slapstasis organizavimasis, pasiekęs viešumą, sukėlė komplikacijų. Tuo pat metu Regensburgo gimnazija (kartu ir stovykla) buvo perkelta į Scheinfeldą. Čia pat jau balandžio mėnesyje, Alg. Ve-

Geoko iniciatyvoje, susiburia berniukai ir keletą kartų padaro susirinkimus. Gegužės mėn. vienyje sujudą ir mergaitės, o jau mėnesio pabaigoje, atseit 30-ją dieną, įvyksta steigiamasis susirinkimas, kurio metu išrenkama kuopos valdyba, su Alg. Vedecku priešakyje. Būrelių priešakyje stoji vedovauti Irena Mikulskytė ir J. Navickas.

Pradžioje darbas buvo nelengvas, nes veik visi buvo tik ateitininkai kandidatai, bet pamažu darbas įslenka į normalias vėžes.

Vienerių metų tarpsnyje mūsų kuopa turėjo nemažą kuopos susirinkimų. Į kuopos susirinkimus buvo įglaudžiami ir minėjimai, kurių paminėtini būtų kaip Kristaus Karaliaus šventės minėjimas, šv. Kazimiero ir kt.

Patys pagrindiniai darbai buvo atliekami būreliuose.

Nuo gegužės 30-sios dienos iki rugsėjo 8-tos dienos Scheinfeldo moksleivių ateitininkų kuopos veikimas buvo slaptas pobūdžio. Minint slaptąjį veikimą pažymėtini būtų kuopos valdybos surengti kursai, kuriuose buvo skaitytos paskaitos apie pasaulėžiūras ir šiaip paskaitos, kurios charakteringos ateitininkų uždaviniams.

Rugsėjo 8-ją dieną ateitininkų kuopa žengė pirmąjį žingsnį į viešumą. Šia proga kun. Karalevičius pamaldu metu, sakydamas pamokslą, pabrėžė, kad "... gana tokio tamsaus žvilgsnio į ateitininkų kuriuo buvo žvelgiama ilgus metus Lietuvoje..." Jis pastebėjo, kad ateitininkai turi tokią pačią susiorganizuoti teisę, kaip ir kiti sambūriai ar organizacijos.

Šią dieną Scheinfeldo kuopoje lankėsi M. A. S. Centro Valdybos nariai, kaip Centro Valdybos pirmininkas Vyt. Žvirgždys, Dvasios Vadas Kun. Patlaba, Dr. Kisieliūtė ir kt. Šia proga mūsų kuopos nariai suruošė agapę, kurios metu buvo pasakyta daug svarbių kalbų. Patys nariai padeklamavo ir suvaidino Vydūno vaizdelį "Mūsų laimėjimas".

Iš svarbesnių datų minėtinos 1946 m. gruodžio 7-ji ir 8-ji dienos.

Gruodžio 7-ji svarbi tuo, kad didelė dalis mūsų kuopos narių kandidatų davė priesaiką. Po priesaikos pamokslą pasakė M. A. S. Dvasios Vadas Kun. Patlaba, nušviesdamas ateitininkiškos priesaikos reikšmę.

Gruodžio 8-ją tenka minėti kaip ateitininkų pasirodymą visuomenėj. Tą dieną buvo iškilmingas ateitininkų aktas, kurio metu buvo pasakyta daug kalbų. Po iškilmingo susirinkimo sekė meninė dalis.

Gruodžio 8-ją pasirodė ir pirmasis mūsų kuopos laikraščio numeris "Ateities keliu".

Dar vienas iš kuopos veiklos veiksmų yra suorganizavimas jaunesniųjų mergaičių būrelio, kuris yra naujos jėgos pakeisti išėjusiems abiturientams. Šiuo metu šis būrelis ruošiasi ateitininkiškai priesaikai.

Kalbant apie kuopos išvykas vienerių metų bėgyje, tenka paminėti mūsų 7 narių stovyklavimą Rebendorfo ateitininkų vasaros stovykloje. Čia pažymėtina, kad šie nariai tinkamai reprezentavo mūsų kuopą, gaudami premijas. Tas faktas rodo, kad mūsų kuopoje buvo ir yra jėgų, kurios buvo tinkamai įvertintos.

Kita pažymėtina kuopos išvyka buvo kelionė Reinu.

Baigiant metinę darbo apžvalgą Scheinfeldo moksleivių ateitininkų kuopoje, tenka pakalbėti apie bendrus darbo rezultatus.

Kaip ši bendra apžvalga rodo, Scheinfeldo moksleivių ateitininkų kuopa yra nuveikusi nemažą darbo, o kiekvienas darbas reikalavo didelių pastangų ir pasiryžimo, rūpesčių ir sunkumų, ištvermės ir tvirtybės. Bet nežiūrint to, Scheinfeldo ateitininkų kuopa, būdama gerai suorganizuota ir dėka kai kurių kruopščių narių, o ypač pasidarbavus kuopos pirmininkui J. Navickui, šiuos sunkumus nugalėjo.

Žengiant į antruosius darbo metus, mūsų kuopa ir jos pirmininkas, lai

ir toliau laiko stipriai savo rankose vėliava, bei ir toliau eina tuo keliu, kuris veda į mylimą Lietuvą.

J o r ū n ė

P A S K U T I N I S S A U L Ė L Y D I S

Siauru takeliu, vingiuojančiu per žydinčią pievą, pasišokinėdama bėgo Renė. Vieną ranką pakėlusį prie kaktos pridengti akims nuo saulės spindulių, dairėsi į visas puses, norėdama kažką pamatyti. Staiga, atitraukusi ranką, ima ją moti ir pasileidžia dar smarkiau bėgti, šaukdama:

- Algi! Algiu-uk, Algii!...

Prie čiurlenančio upelio, ilgašakio gluosnio pauksnėje, sėdėjo susipastęs maždaug aštuoniolikos metų jaunuolis, Renės pavadintas Algiu. Vasaros grožiu pražydusi gamta supo jį. Palengva putė švelnutis vėjelis, nerūpestingai žaisdamas juodomis jaunuolio garbanomis. Ir skubėjo jis pievomis ir laukais, nešdamas kvapius gėlių aromatus ir pripildydamas gamtą kažko malonaus ir lengvo... Ore negirdėti jokių balsų nei triukšmo, tik ramiam upelio čiurlenimui retkarčiais pritardavo skambi vyturėlio giesmė. Papūtas stipriau pietų vėjeliui, svyravo žolynų žiedai ir linko rusvos smilgos... Kitoj pusėj upelio, kaip auksinė jūra, bangavo nusvirusiomis varpomis rugių laukas... Staiga pasakiškąją gamtos ramybę pertraukė smarkus dundėjimas rytų pusėje, vieškelyje pasirodė dulkių debesys, pro kurį buvo galima išžiūrėti judančią vežimą vilkstinę.

Sunku buvo atspėti, apie ką šiuo metu galvojo tas jaunuolis, sėdėdamas triumfuojančios savo grožiu vasaros gamtos prieglobstyje, tačiau tvirtas ir drąsus akių žvilgsnis rodė jį pasiruošus ryžtingam žygiui. Ant kepurės gulėjo atverstas storas sąsiuvinis, į kurį įsmeigęs akis kartojo lietuvių poeto žodžius:

... Niekur neišeisi, niekur iš laukų tu,
Kur dangus taks melsvas, kaip melsvi linai,
Nors svetur ir auksu grįsti miestai būtų,
Be tėvynės dūmų trokši tu tenai...

- Niekur neisiu iš tavęs, tėvyne, neapleisiu tavęs šią sunkią valandą. Liksiu žaliųjų tavo girių prieglobstyje, - tvirtai nusprendė Algis.

Besipinančias jo galvoje minčių gijas staiga pertraukė Renutės šauksmas. Algio veidas pasikeitė: pasislėpė sielvarto ir rūpesčių žymės, o maloni jaunatviška šypsena žaidė jo lūpose. Ir kaip gali būti jis nepatenkinamas, matydamas savo mylimiausiąją sesutę. Jis žinojo, kad Renutė savo vaikų linksmumu užkrės jį, ir jis bent trumpam galės pamiršti jį taip kantriai skausmą, atsiskiriant su tėvais, su sesute. Bet, deja, ši kartą neapsiriko. Renė, vos tik pribėgusi, atsisėdo šalia jo ir, sunkiai alsuodama, norėjo kažką svarbaus pasakyti. Bet žodžiai jai neįrišo. Visas veidas buvo nuraudęs iš susijaudinimo, kurio paslėpti ji nemokėjo. Algis negalėjo suprasti, kas su ja buvo atsitikę. Pagaliau, šiek tiek atsigavusi, pradėjo:

- Aš tavęs visur išieškojau, kol galų gale čia atradau. Algi, ar girdėjai, kad rytoj turėsime galutinai išvažiuoti? Sakyk, ar tu žinai?...

Algis, valandėlę ją stebėdamas, tylėjo, paskui tarė:

- Taip, Renute, jau girdėjau... Ta žinia mane skaudžiai įgėlė... Rytoj apleisti tėvų žemę... ir nežinia kuriam laikui... Ne, tai neįmanoma! Tada prieš keletą savaitių važiuojame iš namų, pagalvojau, kad į juos gal jau nebegrišiu, tačiau niekada nebuvo į galvą atėjusi mintis, kad reikės apleisti ir tėvynę... Sunku man išivaizduoti, kaip galėsiu ją palikti... Palikti tada, kada ji tiek kenčia, kada jai reikalinga pagelba... Čia jo balsas nutrūko, jis abejojo, ar verta sesutei pasakyti viską, ką jis prieš jos atėjimą buvo nusprendęs. Bet gi vistiek, jei ne anksčiau, tai vėliau ji turės sužinoti.

- Nežinau, ar ilgai be gimtosios žemės aš gyvenčiau. Man atrodo, kad ne... Visur mane lydės jos šauksmas ir dejavimai... "Palikai mane sunkiai kenčiančią, prieš prispaustą ir raudančią... O sūnau, kodėl nuklydai į svetimą šalį..." Taip, Renė, o, girdėdamas jos šauksmą, jausiu, kad tėvynė man priekaištuoja, kad verkia mano motina žemė. Sunku bus... Ilgai aš čia būdėjau, galvodamas, ką daryti, ar likti čia, ar bėgti į nežinią išgelbėti gyvybės. Ir vis dėlto radau tik vieną išeitį: likti čia, savoje žemėje...

Susimąsčiusi Regina visą laiką atidžiai klausėsi Algio kalbos, bet, vos tik jam ištarus paskutinius žodžius, staiga krūptelėjo, veidukas išballo. Algis ilgai dar apie tai kalbėjo, bet Renė jau jo žodžių nebegirdėjo. Sunku jai būti susigaudyti, kas čia turi įvykti, tačiau suprato, kad turės skirtis su broliu.

Po valandėlės, vis kažką svarbaus galvodama, Renė tarė:

- Sakyk, Algi, ar negalėčiau su tavimi likti ir aš? Kaip aš be tavęs gyvenčiau, o galvoji man tėvynę palikti tai lengva? Tu negalvok, kad aš tik su lėlėmis žaisti moku, o ne!

Algis rimtai nustebo, kas jai atsitiko, iš kur tokios mintys kilo, ir pasiryžo ją nuraminti.

- Renute, tavo norai kilnūs, bet juos įvykdyti neįmanoma. Kaip tu gali palikti tėvelius, Vytuką ir Aldoną? O ar tu, lepūnėle, pagalvojai, koks vargas čia tavęs laukia, čia nebus tau nei minkštos lovelės, nei blynukų su uogiene. Ne tau dvylikmetei pakelti tuos vargus ir skurdą, kurie bus čia pasilikusiesiems. Ar tu žinai, ką reiškia gyventi partizano gyvenimą? Iš kur tau į galvą tokios mintys atėjo?...

Renutės akyse sužvilgo ašaros, ir ji dar labiau nusiminė.

- O, Dieve, - atsiduso ji, - ir kodėl aš dar tokia maža!

Abudu nutilo ir susimąstę žiūrėjo į besileidžiančią saulę, kurios spinduliai krito ant ramių upelio bangų, ant svyruoklio beržo šakų, ant pakrantėje augančių žilvičių. Aukšinių blizgesių nudažė javų laukus ir įvairia-
 viai atspindėjo marguose gėlių žieduose. Vėjo sujudinti osė medžiai, žaliuojančio lapeliai. Tolumoje mitėsi apysvaigęs besileidžiančios saulės spinduliais miškas. Pro tamsiai žalius ilgašakio gluosnio lapus spindėjo mėlynas, kaip lino žiedas, dangus. Kitapus upelio žaliavo pievos, kur piemenėliai, rageliais raliuodami, ruošėsi bandas ginti namo. Dar toliau driekėsi platus vieškelis, kuriuo anksčiau dardėjo benamių vežimai. Dabar ir jis buvo ramus, lyg norėdamas atiduoti garbę besileidžiančiai saulei. Šalia jo rymojo pavir-
 malingi rūpintojėliai ir į šonus pasvirę kryžiai. Virš jų visą žėrėjo paskutiniai auksinės saulės spinduliai. Besigėrėdamas tuo vaiždu, Algis min-
 tyse lygino jį su eilėraštyje poeto aprašytuoju:

.... Maldingai skardus piemenėlio ragelis
 Saulėlydžio giesmę rugienoj raliuoja...
 Palinko prie vieškelio kryžių smūtkeliai,
 Ir vėstantis takas nedulka po koją...

Ir jis pajuto, kokie glaudūs ryšiai yra tarp jo ir kiekvienos šių laukų žemės saujos: rugio varpos, berymančio rūpintojėlio... Ar ilgai jis gyvens, nematydamas auksinių tėviškos saulėlydžių?... Tas viskas dar labiau patvirtino jo pasiryžimą likti tėvynėje.

Regina matė vien besileidžiančią saulę, ir jos širdį suspaudė baisus skausmas. Šiandien ji mato paskutinį saulėlydį tėvynėje. Šiandien paskutinis saulėlydis, kuriuo ji gėrīs kartu su broliu..." O, Dieve, - mąstė ji, - rytoj reikės atsiskirti. Ne, to negali būti... Algis nori mane įbauginti! Atsiskirti su tėviškos saulėlydžiais, su mylimiausiu broliu?... O, Viešpatie, už ką mus taip baudi? Nematyti daugiau niekada pakelėje rymančių kryžių ir rūpintojėlių, neregėti čiurleinančio upelio ir žaliaujančių pievų?... Ir galės kas nors atstoti brangiąją tėviškę? O niekas, Dieve, ne..."

- Algi, - pabužusi iš savo svajų, pertraukė tylą Renė, - ar tu jauti, kad dabar matome paskutinį saulėlydį, rytoj nusileidžiančią saulę sutiksime svetimoj žemėj, svetimas bus ir saulėlydis...

- Taip, tai tiesa, šiandien paskutinis saulėlydis, kurį tu matai tėviškoj, jis paskutinis tau, Renė, bet man dar ne! Rytoj jau gėrėsiuosi jau vienas, nes jūs būsit toli nuo manęs. Tačiau aš nesijausiu visai vienišas - po mano kojom bus motina žemė, aplinkui pievos, laukai ir miškai.

Algis pasilenkęs paėmė saują žemių ir, duodamas ją Reginai, tarė:

- Regina, paimek šią žemių saujelę, nubūčiuotą paskutinio saulėlydžio spindulį, ir teprimena tau ji visur ir visada brangiąją tėviškę ir jos sągyboje budinti broli...

Regina, ašarotomis akimis lydėdama jau visai pasislėpiančią saulę, pasibėjo:

- Kiekvienas saulėlydis tau, Algi, tegul primins mane, esančią toli nuo tavęs ir besiilginčią savo laukų ir miškų, kurie globoja mylimiausią broli!

Kada jiedu dar kartą norėjo pažiūrėti į saulę, jos jau nebuvo. Vakaro vėjas užgulė žemę, virš pievų pakilo rūkas, sidabriniai rasos lašeliai vilgo ant žolynų... Algis su Renute pasuko takeliu link sodybos. Ejo pėsčiomis, neskubėdami, lyg norėdami ilgiau pasilikti gamtoje. Artinantis prie namų, pievelėje gailiai sučiropė žiogas, alyvų krūmelyje suskambėjo lakštingos giesmelė, vakaro vėjelis žemai nulenke baltąsias lelijų galveles ir nušėpusios žiūrėjo raudonosios radastos.

J u o z a s N a v i c k a s

V Y T A U T A S M A Č E R N I S

I R J O K Ū R Y B A

(2 metų mirties sukaktuvių proga)

Siandien laimėjo išdidus Toreador ir tu, sudėjęs ginklus,
Eini į amžinos tamsos neleisvę po beprasmišką kovą,
Nes puldamas jis tau nebesuriko: "Ginkisi!"
Ir užmetė rūšios tamsybės tinklą ant galvos.

Nyka - Niliūnas

Frieš dvejus metus mirties ranka nuskynė jauną poetinę atžalą Vytautą Mačernį. Netekę Vytauto Mačernio, mes kartu netekome vieno iš jaunosios kartos poetų, kuris jau ne mažą davė, o dar daugiau mums žadėjo duoti. Ir nors Vytautas Mačernis buvo pakastas pačioje savo jaunystėje, bet jis suskubo įmūrinti gražią plytą į mūsų tautos poezijos rūmą. O mes dar daug laukėme ir tikėjome iš Vytauto Mačernio, bet, deja, Išdidus Toreador (-mirtis) mums jį amžinai pagrobė.

Vytauto Mačernio dviejų metų mirties sukaktuvių proga pravartų būtų pažvelgti trumpai į jo gyvenimo kelią ir mesti keletą žvilgsnių į paliktą kūrį.

Vytautas Mačernis gimė 1920 m. Šarnelėje (netoli Ž. Kalvarijos), stambaus ūkininko šeimoje. Vytauto tėvai buvo labai religingi ir todėl savo sūnų auklėjo katalikiškoj dvasioj. Nors tėvai buvo stambūs ūkininkai, bet buvo nepraktiški, prisidarė daug skolų ir pagaliau turėjo bankrutuoti. Dėl šios priežasties Vytautui (net jau gimnazijoje) teko grumtis su gyvenimu. Taip jam besigrumiant su kasdienybe, miršta jo tėvas. Nors Vytautas būna sunkioj padėty, bet baigia sėkmingai gimnaziją ir įstoja į Kauno universitetą studijuoti anglų kalbą ir literatūrą. Kiek vėliau jis persikelia į Vilnių ir studijuoja toliau, pasirinkęs filosofiją. Bet likimas buvo Vytautui pavydas ir jam užbaigti studijų neleido - 1943 m. Vilniaus universitetą vokiečiai uždarė. Negalėdamas studijuoti, jis grįžta į tėviškę, kur prabėga ir paskutinės Vytauto dienos. O jos buvo trumpos ir, tik išaušus 1945 m. pavasariui, Vytautą Amžinoji Nebūtis pašaukė pas save...

Jau dveji metai kai mes netekome to aukšto, lieso jaunuolio, su asketišku veidu ir liūdnom akim. Mes netekome širdies, kuri "už milijardus plakė" ir kurio akys regėjo "didelius sapnus". Jis mus apleido, bet kaip testamentą jis paliko mums savo (nors ir negausią) kūrybą. Paliko jis mums rankraščiuose "Metų sonetus" ir keletą kitų eilėraščių. Vytauto Mačernio stambiausias kūrinys yra "Vizijos". "Vizijose" apstu sultingumo ir švelnumo, kuris yra didelis įnašas į mūsų tautos poeziją. Vytautas Mačernis Lietuvoj buvo matomas ir periodikoj. Jis bendradarbiavo "Naujoje Romuvoj", "Kūryboj" ir kt. žurnaluose bei laikraščiuose.

Vytauto Mačernio kūryba yra originali. Nors jam buvo prieinama plati svetima literatūra, bet jį Vytauto nepalenkė: jis liko be svetimo atspalvio. Vytauto Mačernio kūryboj vyrauja intelektas ir todėl emocija

yra nežymi. Jis kūrėjas, kuris nepasiduoda aistrai. Kaip Francois Mauriac žmogus pilnas žemiško niekingumo, taip Mačernio žmogus nieko neniekina, bet svyruoja tarp Būties ir Nebūties. Jo žmogus neriasi į save ir ieško "idealią ateities formą". Vytautas Mačernis ypatingai yra neramus savo dabartyje: jis veržiasi į praeitį ir kyla į metafizines plotmes. Jis ieško metafizinį gairių, todėl Liūdesys, Mirtis ir Dievas yra svarbiausi jo kūrybos motyvai.

Toks būtų trumpas Vytauto Mačernio kūrybos ir jo asmens bruožas. Tiesa, jo kūryba yra negausi, bet kokybė užima aukštą vietą mūsų tautos poezijoje.

Vytautą Mačernį minės ateinančios kartos kaip mirties vėtros nulaūžtą jauną žalią atžalą.

Aldona Mikulskytė

SAULĖLYDŽIO SPINDULIUOS

Mes tikėjom - mus, Dieve, vedi -
Mūs gyvenimas ten ir kapai.
Ir dabar visada man širdy
Skamba Vilniaus varpai.

K. Bradūnas

Atsimenu... Gūdžiai aidėjo tą pavakarę varpų sutartinės. Liūdni ir raudūs jų disonansai jaudino lietuvių sielą, skelbė šaly pakasyną maršą. Varpai gaudė ilgai, ilgai... Tartum pati vasaros vakaro gamta juto tą varpų gūdėsį. O jis nesulaikomai sklido vis tolyn, tolyn...

Atsimenu tą vakarą kaip šiandien. Tai buvo rami, saulėta, liepos pavakarė. Nuo upokškrūmių pusės pasigirdo vakarinė lakštutės suokena, ant stogo lalis kartus suklekeno gandas ir vėl buvo tylu. O varpai vis gaudė, gaudė...

Pasvirę gluosniai liūdneis žvilgsniais, tartum ašarų pilni, žvilgčiojo į auksinį saulėlydžio vakaro dangų. Gražus tad buvo dangus tą vasaros pavakarę: rausvos juostos šilku driekėsi per vakarinį dangaus skliautą, apačioje bėravo auksinė saulėlydžio žara. Pagaliau auksinis vakarų kamuolys išnyko, o krauju pasrūvusi padangė susiliejo su gaivalingai alsuojančia vakaro mėnija.

Žinau - liūdėjo tada skarotieji tėviškės beržai, liūdėjo suklupusios vakaro maldai ievos, vinkšnos, jovarai... Liūdėjo... O gal jau paskutinį radijo šnabždėjo tėvynei, o gal jau paskutinį atsisveikinimo žvilgsnį siuntė tėviškės laukams. "Sudie" - tyliai šnabždėjo išdidus pakelių jovarai, "sudie" - kartojo pailsusi, sriauniai tekėdama širvinta...

Ir vėl iš rytų pusės atklydo sutemos, vėl juodu gedulu pridengė mūsų tautos veidą. Visame krašte siaučia raudonasis tironas, plėšdamas iš lietuvių širdies visa, kas brangu, kas kilnu visai tautai.

Tūkstančiai lietuvių yra atplėšiami nuo tautos kamieno, nuo gimtos patogės, laisvų laukų ir išvežami Sibiran - ten, kur šaltoji Lena, žvarbūs Altajaus vėjai.

Rytuose dar ir dabar tebedunda sunkios gurguolės, dunda artilerija.

L, R a m b y n a s

P O E Z I J A

Aš atējāu parodīt Tau sapņuojančias Žvaigždes erdvynuose
Ir svaigulīgai mēlynų žiedų gēses,
Kurios atėjus vakarui spindēs tolybēs
Ir mūsu rankosē lyg žibūriai išdīdūs vėl užges.

Aš pasakyti atėjau, kad žemėtyliai verkia,
Kažko virpédama, tarsi žilvičiuose sūpuojanti naktis,
Kad niekas miegančių žvaigždžių erdvynuose neranda,
Paslėpus sapnuose prigesusias akis.

Tik vienas aš žinau jų skaudžią paslaptį,
Kurį aš pasakyti liūdnas atėjau...
Bet aš žinau, kad nesuprasi Tu neramų vėjo šauksmą,
Ir jis ir aš nebesuprantami paliksim Tau.

Istais trukšmingai zuja sunkvežimiai. Jų užtemusiais balsais sirenos pri-
ra alkaną vilko staugimą.

Taip ! Prisiminimais ir šiandie dažnai nuklystu toli, toli - klajoju
liuose kūdikystės atsiminimuose bei iliuzijose, giedresnėse už tėviškės
dovų viršunes, už svetimų šalių saulėlydžius...

O, téviške, koks mielas kraštas,
Kurio taip ~~ganz~~ netekau ūmai
To neišreikš nei vienas raštas, -
Tą pasakys vioni jausmai...:

Už lango klajoja vėjas... Klausausi... Ar neišgirsiu tėviškės nusiskundimo... O norėtus, norėtus dar nors kartą ją pamatyti, išgirsti nors jos gimtą laukų vėją, pajusti čiobrelio kvapą, pasidžiaugti jos laukų vėtyrėlio kumbesiu... O norėtus, norėtus... priglauti prie ilgesio ašaromis pasruvusios širdies verkiančius galalaukėjų tėviškės beržus, bučiuoti gimtąją žemę... Oi, likime, koks tu žiaurus!

- Ach vėjau, vėjau! Kodėl gi tu griauni net gaivinančią iliuziją?

N. B a c e v i č i ū t ė

M A Ž A S I S V I R G I L I J U S

Graži gegužės mėnesio pavakarė. Radvilų dvare visi žmonės, kažko sujau-
ti, susirūpinusiais veidais vaikštinėjo po rūmus. Niekur nebesigirdėjo
jokios muzikos, jokios dainelės, nors buvo pačios gražiausios ir maloniau-
sios dienos. Ir lakštutė parke taip liūdnai suokė, ir medžiai lyg kokia liū-
dną dainą ošė.

Silpnai apšviestas ponios Radvilienės kambarys. Lovoje guli sunykusi
išblyškusi moteris. Tai geroji grafienė. Šalia lovos stovi apsiašarojęs mė-
lynakis, šešiametis sūnelis Virgilijus. Ponia Radvilienė pasišaukė Virgilį
arčiau, paėmė už rankos ir prakalbėjo tyliu balsu:

- Mano brangus sūneli, neišsigąsk labai, jei Dievulis sumanys pasišauk-
ti mane į dangų. Pernai pasiėmė tavo tėvelį, dabar nori pasišaukti ir mamytę.
Aš žinau, Virgili, tau bus baisu, likus vienam tarp svetimų žmonių, bet
tikėk, kad, jei tu kiekvieną dieną paprašysi Marijos pagalbos, ji tikrai pa-
lengvins tau gyvenimą. Buk visuomet geras... malonus... švelnus... Ar pasiža-
si, Virgili?

- Prižadu, mamytė. Bet tu nemirk. Aš nenoriu, kad tu mirtum. Tu papra-
šyk Dievulį, kad tave paliktų, - verkdamas kalbėjo mažasis berniukas.

Motinos skausminga šypsena ir dvi didelės ašaros liudijo, kad ji kentė
ne tik kūno, bet ir sielos kančias. Ji sukaupė visas jėgas ir uždėjo ranką
ant garbanotos berniuko galvelės:

- O, brangusis sūneli, aš laiminu tave... O, Dieve, ir Tu laimink jį...
Marija... paveidu jį... Tavo... glo... bai!...

Motinos ranka bejėgiškai nukrito, ir stingstančios lūpos nustojo kalbė-
ti palaimos žodžius. Tyra motinos siela jau skrido toli toli į Dangų, palik-
dama mažąjį Virgilijų našlaitį vieną tarp svetimų žmonių.

Virgiukas atsibudo lyg iš kokio miego, griebė jau bestingstančią mamytę
ranką ir sukliko pilnu sielvarto balseliu:

- Mama... mamytė! Nemirk, nemirk! Nepalik manęs vieno! Aš taip bijau...
Mamytė miršta, mamytė miršta!...

Po laidotuvių durų į savo rankas paėmė grafo brolis. Praėjus kuriam
laikui, kasdieninis gyvenimas vėl grįžo į senas vėžes. Tik nebegrižo skambus
mažojo Virgilijaus juokas, seniau pripildydavęs visus dvaro rūmus. Mamytės
mirtinimas jį taip paveikė, kad skaistus veidelis išblyško kaip popierius,
o akelės akelės įdubo. Daugiau niekad nebesišypsojo, nesijuokė. Nenorėjo
nei su draugais žaisti, nei švilpynių daryti. Sėdėdavo savo kambarėly ir
verkdamas... verkdamas... Dėdė susirūpino, kvietė gydytojus, draudė verkėti,
liepė būti grynam ore. Tačiau viskas buvo veltui: berniukas vyto kaip nelaimė-
toma gėlė.

Kaip jam visos tos dienos nusibosdavo! Tik vakarui atėjus, kada visi
suguldavo, jis lengviau atsidusdavo. Tuomet jo niekas nesaugodavo, ir dide-
lės perlinės ašaros pasipildavo iš mėlynų akelių.

- Nejaugi niekad mamytė neateis, niekad nenuramins manęs, nepaliūliuos,
sakydavo našlaitis ir, prisiminęs mamytės patarimą, siūsdavo karštus pra-
šymus Marijai.

- Jau, jau ateina mamytė, lyg girdžiu jos žingsnius. Jau tuoj pravers
duris! - galvodavo.

Ir koks budavo nusivylimas, kai suprasdavo, kad tai tik jo širdelė taip
plaka.

Vieną vakarą, taip beverkdamas, jis tikrai išgirdo artėjant kažkieno žingsnius. Sulaikė kvėpavimą ir žiūrė. Ak, o laimė, tikrai! Mamytė atidarė duris ir tyliai, pirštų galais, įėjo į vidų. Ji priėjo prie Virgilijaus, nusišypsojo ir glostė jo apsiašarojusį veidelį.

- Mažuti, ar nori pas savo mamytę? Tu vien to mane teprašai.

- Tai tu ne mano mamytė? - nustebė berniukas. - Bet kodėl tu tokia gera? Visai kaip ji...

- Taip, taip... Aš esu tavo Langiškoji Mamytė. Tu išprašei, ko norėjai, Virgili. Aš tave nuvesiu pas tėvelius.

Ji pasilenkė, pabučiavo jį ir vėl tyliai tyliai išėjo. O berniukui radosi taip gera... Jam atrodė, kad priskrido tiek daug angeliukų, paėmė jį ir nešė nešė aukštyn.

Iš ryto atėję tarnai rado Virgilį amžinai užmigusį. Niekad jo veidelis nebuvo toks gražus ir spindis, kaip dabar, nes Virgilis jau buvo laimingas... Jis buvo pas savo mamytę...

M Ū S Ų K U O P O J E

Mūsų kuopos metinė sukaktis.

Š. m. birželio 1 dieną įvyko mūsų kuopos metinės sukakties minėjimas. Ši iškilminga susirinkimą atidarė kuopos pirmininkas J. Navickas. Susirinkimo oficialioje dalyje kalbėjo dvasios vadas Kun. kapelionas Dzegoraitis, abiturientas Algimantas Vedeckas ir kuopos pirmininkas Juozas Navickas. Kalbėtojai paminėjo sunkias veikimo sąlygas, nuveiktą kuopos vienerių metų darbą, linkėdami dirbti ir toliau su ištverme ir viltimi. Be to, Valerijus Gražulis skaitė referatą, tema "Vieneri darbo metai Scheinfeldo ateitininkų kuopoje".

Meninėj dalyj Z. Zarankaitė paskaitė savos kūrybos vaizdelį. Be to, buvo padeklamuoti keli eilėraščiai, o jaun. mergaičių būrelis suvaidino "Ona".

Kuopos išvyka Reinu.

Nepersenai mūsų kuopos 23 nariai buvo išvykę ekskursijon Reinu. Šiai grupei vadovavo kuopos pirmininkas Kęstutis Kudžma.

Šios ekskursijos metu mūsų kuopos nariai turėjo progos pamatyti didžiulį ateitininkų suvažiavimą, kuriame dalyvavo virš 200 moksleivių, tiek pat studentų ir sendraugių. Ši ekskursija praėjo geroj nuotaikoj, kurią itin skaidrino gražus Reino krantai, suruoštos paskaitos, susirinkimai ir kt.

P A D Ė K O S

Gimnazijos inspektorei p. Rugytei, nuoširdžiai globojusiai ekskursijoje Reinu mūsų kuopos narius, reiškiame padėką.

Scheinfeldo moks. at-kų

Kuopos Valdyba

Poniai Markauskienei, mums pagelbėjusiai leidžiant "Ateities Kelio" Nr. 1, nuoširdžiai dėkojame.

"Ateities Kelio" Redakcija

Studentui Albinui Gražuliui, mus materialiai parėmusiam, reiškiame padėką.

"Ateities Kelio" Redakcija

" A T E I T I E S K E L I O " T U R I N Y S

1. Grožinės literatūros avasia J. L. Navickas
2. Nerimas (eilėraštis) J. Navickas
3. Vieneri darbo metai Scheingeldo
moksleivių ateitininkų kuopoje Valerijus Gražulis
4. Paskutinis saulėlydis Jorūnė
5. Vytautas mačernis ir jo kūryba J. Navickas
6. Poezija (eilėraštis) L. Rambynas
7. Saulėlydžio spinduliai Aldona Mikulskytė
8. Mažasis Virgilijus N. Bacevičiūtė
9. Mūsų kuopoje

ATEITIES KELIU

NEPERIODINIS MOKSLEIVIŲ LAIKRASTIS

Leidžia - Scheinfeldo Moksł. Ateitininku Kuopa

Redakuoja - Redak. Kolegija

Redaktorius - Juozas Navickas